



staatsbosbeheer

# Jeugd en natuur

De ambitie van Staatsbosbeheer



## Missie Staatsbosbeheer

Staatsbosbeheer waarborgt de kwaliteit van een groene leefomgeving voor mens, plant en dier.

# Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst!

De aandacht voor jeugd bij Staatsbosbeheer dateert al uit een ver verleden: veldbezoeken met jongeren, scoutinggroepen die helpen bij natuurbeheer, biologieles met de boswachter in de klas en de schoolreisjes naar groepscampings kunnen veel mensen uit de 40+ generatie zich nog goed herinneren. Helaas is dat - om allerlei redenen - een tijdje weggeweest. Inmiddels maken we ons zorgen over een opgroeiende, kleurrijke generatie die nog nooit in het bos is geweest. Zij wonen in de stad, ver weg van natuurgebieden, gezinnen hebben een drukke agenda en de computer en televisie vormen een geduchte concurrent van lekker buiten spelen. Redenen genoeg voor Staatsbosbeheer om de aandacht voor de relatie natuur en jeugd extra leven in te blazen.

Spontaan ontstonden er op verschillende plekken in de organisatie allerlei nieuwe activiteiten. Ook zijn we gestart met een viertal grote landelijke projecten: Natuur-Wijs, Natuursprong, Woordvoerders van de Natuur en de groene maatschappelijke stage. Omdat er ook voldoende ruimte moet zijn om vrij te spelen en beleven hebben we besloten 1 procent van ons areaal beschikbaar te stellen als speelzones, liefst zo dicht mogelijk bij de woonwijken.

Al deze initiatieven vormden de basis voor de hier voorliggende ambitie Jeugd. In workshops met mensen van binnen en buiten Staatsbosbeheer is veel inspiratie opgedaan en zijn ideeën en gedachten geordend tot een samenhangend verhaal. We onderbouwen de keuze voor jeugd als doelgroep, formuleren onze ambitie en bieden een afwegingskader voor de ontwikkeling van (nieuwe) jeugdactiviteiten.

Jeugd en Staatsbosbeheer, een vanzelfsprekende combinatie. Immers: nu verwondering zaaien en plezier beleven betekent straks meer betrokkenheid en respect voor alles wat buiten leeft en te beleven valt.

Debbie Kamphuis  
Directeur Communicatie & Marketing  
Portefeuillehouder Jeugd



# Inhoud

1. Meer samenhang in aanpak jeugd	7
1.1 Aanleiding en doel	7
1.2 Totstandkoming van de ambitie	7
1.3 Jeugd en natuur in 10 stappen	8
1.4 Leeswijzer	9
2. Jeugd: geen homogene groep	11
2.1 Het belang van jeugd als doelgroep	11
2.2 Leerstijlen van jongeren	12
3. Natuurbeleving en vrijheid	15
3.1 Koers	15
3.2 Ambitie in cijfers	17
3.3 Afwegingskader jeugdactiviteiten	19
4. Realiseren ambitie Jeugd	21
4.1 Financiering	21
4.2 Organisatie	24
4.3 Samenwerking met andere organisaties	25
4.4 Registreren en evalueren	25
Bijlagen	27
1. Kaders voor de ambitie Jeugd en natuur	28
2. Meervoudige intelligentie	29
3. Bestaande jeugdactiviteiten	30
4. Afwegingskader jeugdactiviteiten	31
5. Kostenoverzicht ambitie Jeugd en natuur	33
6. Tijdsinzet van boswachters voor jeugdactiviteiten	34









# 1. Meer samenhang in aanpak jeugd

## Jeugd en natuur in 10 stappen

In dit hoofdstuk bespreken we de aanleiding voor de ambitie Jeugd, wat we ermee beogen en hoe de nota tot stand is gekomen. Daarnaast zetten we de belangrijkste stappen uiteen die nodig zijn om meer samenhang in onze jeugdaanpak te verkrijgen.

### 1.1 Aanleiding en doel

**Aanleiding:** versnipperde inzet

De jeugd is een groep uit de samenleving waar Staatsbosbeheer al sinds jaar en dag veel aandacht aan besteedt: veldbezoeken met jongeren, begeleiding van scoutinggroepen die helpen met natuurbeheer, vertellen over natuur in de klas en nog veel meer. De laatste jaren is het aantal activiteiten voor de jeugd sterk toegenomen. Naast de reguliere activiteiten zijn vier grote landelijke projecten van start gegaan: Natuur-Wijs, Natuursprong, Woordvoerders van de Natuur en de groene maatschappelijke stages.

De uitbreiding van de jeugdactiviteiten is op een spontane manier ontstaan. Er ligt geen plan of koers aan ten grondslag. Het gevolg is dat de inzet voor de jeugd te weinig samenhang vertoont. Ook is het niet duidelijk of de activiteiten optimaal aansluiten bij de behoeften van de jeugd en de mogelijkheden van Staatsbosbeheer.

**Doel:** heldere ambitie

In het Jaarplan 2008 heeft Staatsbosbeheer aangekondigd dat zij haar ambitie voor het omgaan met de jeugd helder op papier gaat zetten en een kader gaat formuleren om te beoordelen welke activiteiten wenselijk en relevant zijn. Deze nota geeft invulling aan de belofte uit het jaarplan. In deze nota onderbouwen we de keuze voor de jeugd als doelgroep, formuleren we de ambitie voor de komende vijf jaar en bieden we een afwegingskader voor de ontwikkeling van jeugdactiviteiten.

### 1.2 Totstandkoming van de ambitie

Om de ambitie van Staatsbosbeheer voor jeugd en natuur helder te krijgen, zijn twee workshops georganiseerd: een interne workshop met deelnemers

van de eigen organisatie en een workshop met externe deskundigen. Aan de interne workshop hebben alle regio's deelgenomen met ten minste twee medewerkers die affiniteit met jeugd en natuur hebben. In deze eerste workshop zijn de eerste gedachten over de ambitie geformuleerd. Tijdens de tweede workshop hebben de deelnemers van de eerste workshop van gedachten gewisseld met twee externe deskundigen, gespecialiseerd in jeugd en natuur en communicatie met de jeugd. Beide workshops hebben waardevolle informatie en inspiratie opgeleverd voor de ambitie voor jeugd en natuur.

### 1.3 Jeugd en natuur in 10 stappen

**De conclusie van deze nota is dat de volgende tien stappen noodzakelijk zijn om meer samenhang in ons jeugdbeleid te verkrijgen en de ambitie voor de jeugd te realiseren:**

- 1. De behoefte van de jeugd staat voorop: we ontwikkelen producten die aansluiten bij de gevarieerde samenstelling van de jeugd.**
- 2. Natuurbeleving en vrijheid om te ontdekken staan centraal in onze aanpak.**
- 3. We gaan uit van onze eigen kracht: liefde voor de natuur zit in het bloed van Staatsbosbeheerders en die liefde willen we overbrengen aan de jeugd.**
- 4. We maken voldoende geld vrij voor het realiseren van onze ambitie.**
- 5. Een jeugdcoördinator in iedere regio en een educatief medewerker in ieder bezoekerscentrum voor het realiseren van de ambitie.**
- 6. Alle boswachters VPR en veldmedewerkers VR besteden minimaal honderd uur per jaar aan jeugd.**
- 7. Alle medewerkers die zich inzetten voor jeugd registreren hun jeugdactiviteiten in de GIS-laag jeugd.**
- 8. Er komt structurele inzet van vrijwilligers voor jeugdactiviteiten.**
- 9. De jeugdactiviteiten worden getoetst aan een afwegingskader in deze nota.**
- 10. Staatsbosbeheer maakt de ambitie en het afwegingskader bekend in de relevante vakoverleggen.**

Bij het opstellen van de ambitie zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De ambitie is afgestemd op de bestaande visies (bijlage 1).
- Medewerkers moeten de ambitie kunnen gebruiken om keuzes te maken in jeugdactiviteiten. Hiertoe biedt de ambitie een helder afwegingskader.
- De ambitie komt tot stand door een integrale benadering van domeinen zoals recreatie, communicatie en educatie.
- De ambitie is gericht op de komende vijf jaar.
- De ambitie voor de jeugd is sturend voor de inzet op jeugdactiviteiten in de jaarplannen.



## 1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 gaan we in op de vraag waarom Staatsbosbeheer kiest voor de jeugd als doelgroep. Ook verkennen we in dit hoofdstuk de behoeften en leerstijlen van de jeugd en de diversiteit daarin.

In hoofdstuk 3 formuleren we de ambitie, zowel in kwalitatieve als in kwantitatieve zin: op welke manier willen we de jeugd benaderen, hoeveel kinderen willen we bereiken in de komende vijf jaar en op hoeveel locaties?

Met behulp van een afwegingskader kunnen medewerkers van districten toetsen of een jeugdactiviteit past binnen de ambitie en de mogelijkheden van Staatsbosbeheer. Hoofdstuk 4 gaat in op de financiële middelen en mensen die nodig zijn voor het realiseren van de ambitie.







# 2. Jeugd: geen homogene groep

## Verkenning van de doelgroep

In dit hoofdstuk nemen we de jeugd als doelgroep onder de loep. We gaan eerst in op de vraag waarom de jeugd een belangrijke doelgroep voor Staatsbosbeheer is. Daarna verkennen we wat de kenmerken en behoeften van de jeugd zijn, zodat we daar goed op in kunnen spelen met onze ambitie.

### 2.1 Het belang van jeugd als doelgroep

Staatsbosbeheer kiest om verschillende redenen voor jeugd als doelgroep:

- Vertoeven in de natuur draagt bij aan het zelfvertrouwen en de ontwikkeling van kinderen.
- Als kinderen zich verbonden voelen met natuur, is het gemakkelijker natuur veilig te stellen voor toekomstige generaties.
- Veel kinderen hebben weinig groen in hun omgeving.

Uit onderzoek blijkt dat contact en binding met de natuur cruciaal is voor de identiteitsontwikkeling van kinderen en jongeren. Vertoeven in de natuur vergroot bovendien het mentale en fysieke welbevinden. Daarbij worden kinderen in een natuurlijke omgeving meer uitgedaagd tot exploratief en creatief gedrag dan in een niet-natuurlijke omgeving. Dit speeldrag stimuleert vaardigheden zoals abstract denken en zelfvertrouwen. Het is tegenwoordig niet meer vanzelfsprekend dat de jeugd vrije tijd in de natuur doorbrengt. Staatsbosbeheer wil dat veranderen door de jeugd als doelgroep te kiezen.

Kinderen zijn de toekomstige gebruikers en beslissers. Om de natuur veilig te kunnen stellen voor toekomstige generaties, is het belangrijk dat kinderen zich verbonden voelen met de natuur en de natuur de moeite van het beschermen waard vinden. Met spannende en avontuurlijke activiteiten wil Staatsbosbeheer het hart van kinderen raken en hun nieuwsgierigheid en verwondering opwekken. Als kinderen de natuur niet kennen en de magische momenten van onverwachte natuurverschijnselen niet hebben beleefd, kunnen we niet verwachten dat ze later in hun leven verantwoording voor de natuur zullen nemen. Nú verwondering en nieuwsgierigheid zaaien, betekent stráks respect en betrokkenheid oogsten.

Staatsbosbeheer wil zich sterker verbinden met de samenleving (Ondernemingsplan 2008 - 2011). Daarom stellen we ons op als gastheer die



voorwaarden schept voor natuurbeleving. Wij zien het als onze maatschappelijke opdracht om kennis van en liefde en respect voor de natuur in Nederland bij te brengen aan alle inwoners van Nederland, met speciale aandacht voor jeugd. Ruime 90% van de gebieden van Staatsbosbeheer is opengesteld voor het publiek. De inrichting van deze gebieden nodigt uit tot natuurgerichte recreatie. Uit onderzoek blijkt echter dat de jeugd op dit moment minder dan gemiddeld wordt bediend als het om groen gaat. Zo geeft een kwart van de bewoners van middelgrote gemeenten (G31) aan dat er in hun buurt geen groen is om in te spelen. Ook is vastgesteld dat jongeren buurtgroen en landschap aanzienlijk lager waarderen dan oudere mensen. Mogelijke verklaring is dat kinderen minder dan vroeger spelen in groen en landschap en er daardoor minder bekend mee zijn (Belevingswaarde-monitor Nota Ruimte 2006, NMP). Ook dit is een reden voor Staatsbosbeheer om extra aandacht te geven aan de doelgroep jeugd.

## 2.2 Leerstijlen van jongeren

De jeugd is geen homogene groep. De leeftijd van jeugdigen varieert van nul tot achttien jaar en daarmee zijn er grote verschillen in ontwikkeling en behoeften. Ook de woonomgeving (stad of platteland) en afkomst (autochtoon of allochtoon) leiden tot verschillen in de manier waarop jongeren leren en beleven.

Kinderen en jongeren maken gebruik van verschillende ‘leerstijlen’ om tot intense natuurbeleving te komen. Deze leerstijlen passen bij hun sterke kanten. Volgens het principe van meervoudige intelligentie zijn er acht sterke kanten te onderscheiden, die ook wel de acht ‘intelligenties’ genoemd worden (bijlage 2). Een kind dat niet sterk ontwikkeld is in taalgebruik (verbaal-linguïstische intelligentie) kan bijvoorbeeld wel een scherpe waarnemer zijn en oog hebben voor kleine verschillen en overeenkomsten tussen planten en dieren (naturalistische intelligentie). Andere kinderen kunnen goed bewegen en zijn graag met hun lijf bezig (lichamelijke-kinesthetische intelligentie), maar hebben minder op met cijfers en opdrachten (logisch-mathematische intelligentie).

De jeugd van 2009 is een heel andere groep dan de jeugd van twintig jaar geleden. In een onderzoek van het CBS uit 2007 geeft de jeugd aan dat zij natuur heel belangrijk vindt. Toch komen jeugdigen tegenwoordig minder in de natuur dan twintig jaar geleden en zijn ze minder geneigd zich in te zetten voor natuur. Deze verandering in leefstijl en houding vraagt om een nieuwe benadering. Een excursie met een begeleider die alleen zelf aan het woord is, kan de jeugd van tegenwoordig niet boeien. Zij willen zelf exploreren, zelf ontdekken, meepraten en meebeslissen waar dat kan.

In hoofdstuk 3 laten we zien hoe we inspelen op de kenmerken en leerstijlen van de doelgroep door programma’s en activiteiten aan te bieden die voldoen aan de verschillende behoeftes van de doelgroep.











# 3. Natuurbeleving en vrijheid

## Ambitie Jeugd en natuur

In dit hoofdstuk formuleren we onze ambitie voor jeugd en natuur. Daarbij spelen we in op de kenmerken en leerstijlen van de doelgroep, zoals beschreven in het vorige hoofdstuk. Eerst zetten we de koers uit, waarbij we aangeven welke accenten we kiezen in de jeugdactiviteiten. Daarna geven we de ambitie een kwantitatieve uitwerking. We drukken in cijfers uit hoeveel kinderen we in de komende vijf jaar willen bereiken en op hoeveel locaties dat zal gebeuren. Tot slot presenteren we een afwegingskader dat medewerkers in de uitvoering helpt bij het kiezen van jeugdactiviteiten.

### 3.1 Koers

Rekening houdend met de bestaande visies (bijlage 1) kiest Staatsbosbeheer om zich te beperken tot jeugd in de leeftijd van vier tot achttien jaar en voor de volgende accenten bij het benaderen van de jeugd:

#### Liefde voor de natuur

Staatsbosbeheer is voor alles ‘natuur’. De kracht van Staatsbosbeheer zijn onze prachtige gebieden, de boswachters, veldmedewerkers en trouwe vrijwilligers. Liefde voor de natuur zit in het bloed van Staatsbosbeheerders en die liefde willen we overbrengen aan de jeugd. Daar vinden we geen doekjes om: we zijn wie we zijn en we gebruiken geen oneigenlijke argumenten. Jongeren doorzien die snel en houden daar niet van. We ontvangen de kinderen buiten, in onze natuurgebieden. Met allerlei activiteiten zorgen we ervoor dat de kinderen zich vrij in de natuur kunnen bewegen, dat ze zich thuis voelen en natuurervaringen opdoen. We scheppen gunstige omstandigheden om te stimuleren dat kinderen dat ‘magische moment’ meemaken: die ervaring die zo bepalend is voor een blijvende binding met de natuur.

#### Inspelen op verschillen

Staatsbosbeheer biedt verschillende activiteiten aan om recht te doen aan de verschillen tussen kinderen. Met de landelijke jeugdprojecten speelt Staatsbosbeheer daar nu al op in. Zo is Natuur-Wijs een ideale aanpak voor kinderen met een naturalistische en een intrapersonlijke intelligentie: er is veel ruimte voor de eigen relatie met de natuur, alleen zijn, rust en verinnerlijking van natuur. Natuursprong spreekt vooral de sterke kanten aan van kinderen met een lichamelijk-kinesthetische intelligentie en een inter-

persoonlijke intelligentie. Kinderen worden via spelen en bewegen uitgenodigd tot avontuur en natuurbeleving met alle zintuigen. Woordvoerders van de Natuur richt zich op kinderen met een verbaal-linguïstische en een naturalistische intelligentie. Verhalen vertellen en presentaties verzorgen over een 'eigen' gebied zijn twee kernactiviteiten in dit programma. Met de groene maatschappelijke stages voeren kinderen zelfstandig en in teamverband een opdracht uit, waarbij vooral de verbaal-linguïstische en de interpersoonlijke intelligentie aan bod komen. Ook bestaande jeugdactiviteiten van bezoekerscentra en beheerseenheden maken we aantrekkelijker voor jeugd. Staatsbosbeheer zet hiervoor meer ondersteuning en betere coördinatie in.

### Meer aandacht voor jeugd uit de steden

De jeugd verschilt ook in afkomst en woonomgeving. Kinderen uit de stad komen doorgaans minder vaak in de natuur en hebben een minder diepgaande relatie met de natuur dan kinderen van het platteland. Stadskinderen hebben daarom meer tijd nodig om te 'wennen' aan buiten. Voor allochtonen kinderen uit de stad vormen de jeugdactiviteiten van Staatsbosbeheer vaak het eerste contact met een natuurgebied. Alles is nieuw: insecten, wilde planten, modderige paden, enzovoort. Zij vragen een andere benadering dan kinderen die vaker in de natuur komen. Staatsbosbeheer gaat de jeugdactiviteiten meer afstemmen op kinderen uit een stedelijke omgeving. Vooral de twee landelijke projecten Natuursprong en Natuur-Wijs zijn daar geschikt voor, omdat kinderen hierbij veel vrijheid krijgen om te spelen en te bewegen in de natuur. Natuursprong, een spel- en beweegprogramma voor vier- tot twaalfjarigen, wordt toegespitst in gebieden van Staatsbosbeheer bij steden met meer dan vijftigduizend inwoners (de pilot steden zijn Nijmegen en Breda). De ambitie is om Natuursprong in 2012 bij achttien middelgrote steden aan te bieden. De helft van alle scholen die meedoen aan Natuur-Wijs liggen midden in de stad (Den Haag, Utrecht, Almere). In 2012 hebben circa twintig stedelijke basisscholen Natuur-Wijs als methode voor natuuronderwijs opgenomen in hun curriculum.

### Natuur ontdekken

Kinderen vertonen grote verschillen, maar sommige ervaringen zijn voor iedereen belangrijk. Cruciaal voor alle kinderen is vrijheid om de natuur zelf te ontdekken. Daarom stelt Staatsbosbeheer natuurbeleving centraal in alle activiteiten en programma's voor de jeugd. Ieder kind beleeft de natuur op zijn eigen manier. De een kiest voor spel, avontuur en spanning, de ander gaat rustig tegen een boom zitten en droomt lekker weg. Sommige kinderen worden geraakt door beestjes zoeken, determineren en begrijpen wat hun rol in het levensweb is. Andere kinderen steken liever de handen uit de mouwen en gaan bomen trekken en zagen.

Activiteiten moeten geen keurslijf vormen. We sturen kinderen niet van de ene opdracht naar de andere en laten ze niet voortdurend opdrachtblaadjes invullen. Dat belemmert de natuurbeleving. Alle jeugdactiviteiten geven kinderen veel vrijheid en nodigen uit om zelf te exploreren en de wonderen van de natuur te ontdekken.

---

## Ambitie in het kort

- **Natuurbeleving en vrijheid vormen de basis van alle jeugdactiviteiten.**
- **De vier landelijke projecten worden optimaal afgestemd op de behoeften van de jeugd: Natuur-Wijs, Natuursprong, Woordvoerders van de Natuur en de groene maatschappelijke stages.**
- **Op termijn wordt 1% van het Staatsbosbeheer areaal ingericht als speelzone. In 2012 is 0,5% van het areaal ingericht als speelzone.**
- **Kinderen uit de stedelijke omgeving krijgen extra aandacht.**
- **Bezoekerscentra, infocentra en beheerseenheden krijgen meer ondersteuning bij hun jeugdactiviteiten.**

## 3.2 Ambitie in cijfers

Staatsbosbeheer bracht in 2008 bijna 210.000 jongeren, in de leeftijd van vier tot achttien jaar, in contact met de natuur. Zo'n 75.000 kinderen deden mee aan activiteiten; 135.000 kinderen maakten gebruik van speelzones in onze natuurgebieden. Een overzicht van de bestaande jeugdactiviteiten staat in bijlage 3. Het aantal kinderen dat meedoet aan activiteiten neemt in de komende jaren met de helft toe (tabel 1). Deze toename ontstaat door uitbreiding van de vier landelijke jeugdprojecten en de reguliere jeugdprojecten van de bezoekerscentra (tabel 1).

De ambitie is dat Staatsbosbeheer in 2012 jaarlijks 30% van het totaal aantal jongeren tussen 4 en 18 jaar bereikt: circa 1.200.000 jonge bezoekers (tabel 1).

De uitbreiding van de landelijke projecten Natuursprong, Woordvoerders van de Natuur en de groene maatschappelijke stages hangt af van een of meerdere go/no go-besluiten. Op dit moment vinden pilots met Natuursprong plaats in Nijmegen en Breda. Deze worden in 2009 geëvalueerd. Bij een positieve uitslag vindt vanaf 2009 uitbreiding met vier nieuwe locaties per jaar plaats. In 2012 volgt een tweede evaluatie. De evaluaties van Woordvoerders van de Natuur en de groene maatschappelijke stages vinden respectievelijk plaats in 2009 en in 2010. De nieuwe locaties voor Natuursprong, Woordvoerders van de Natuur en de groene maatschappelijke stages zoekt Staatsbosbeheer in overleg met de uitvoerende boswachters en de regionale jeugdcoördinatoren. De nieuwe locaties van Natuursprong liggen in gebieden van Staatsbosbeheer dichtbij middelgrote steden (> 50.000 inwoners). De pilotperiode van Natuur-Wijs is met succes afgerond en de opschaling van dit project is in volle gang. Het is de bedoeling dat de boswachters VPR, veldmedewerkers VR en educatieve medewerkers van de bezoekerscentra de uitvoering van deze projecten op zich nemen, als onderdeel van het reguliere jeugdwerk.

In speelzones wil Staatsbosbeheer in 2012 bijna zeven keer zoveel kinderen ontvangen als in 2008 (tabel 1). Als dat lukt, maakt in 2012 30% van alle kinderen gebruik van speelzones. Het aantal speelzones moet daarvoor toenemen. In 2012 is 0,5% van het totale areaal van Staatsbosbeheer ingericht als speelzone (1.200 hectare). Op de lange termijn wil Staatsbosbeheer 1%



inrichten als speelzone. Hiervoor zijn voldoende gebieden beschikbaar. Om het gewenste aantal kinderen te bereiken, moeten de speelzones op korte afstand van de woonomgeving van kinderen liggen.

Tabel 1. Ambitie jeugd in cijfers (2008 - 2012)

	2008	2009	2010	2011	2012
<b>Natuur-Wijs</b>					
Aantal locaties	12	25	40	55	55
<b>Totaal aantal kinderen per jaar</b>	<b>360</b>	<b>1.350</b>	<b>2.700</b>	<b>4.050</b>	<b>4.950</b>
<b>Natuursprong</b>					
Aantal locaties	2 pilot-locaties	+ 4 pilots go/no go	+ 4 pilots	+ 4 pilots	+ 4 pilots go/no go
<b>Totaal aantal kinderen per jaar</b>	<b>180</b>	<b>1.000</b>	<b>2.160</b>	<b>3.600</b>	<b>5.040</b>
<b>Speelzones</b>					
Aantal speelzones	15	30	60	105	150
<b>Totaal aantal kinderen per jaar</b>	<b>133.000</b>	<b>210.000</b>	<b>420.000</b>	<b>735.000</b>	<b>1.050.000</b>
<b>Woordvoerders van de Natuur</b>					
Aantal locaties	2	8	14	20	20
<b>Totaal aantal kinderen per jaar</b>	<b>550</b>	<b>1.400 go/no go</b>	<b>3.500</b>	<b>5.000</b>	<b>5.000</b>
<b>Groene maatschappelijke stages</b>					
Aantal locaties	pilot 2	pilot 4	go/no go 4	Bij go: 30	Bij go: 30
<b>Totaal aantal leerlingen per jaar</b>	<b>120</b>	<b>350</b>	<b>350</b>	<b>1.800</b>	<b>1.800</b>
<b>Jeugdactiviteiten, inclusief Boomfeestdag, bezoekerscentra, infocentra en beheerseenheden</b>					
<b>Totaal aantal kinderen per jaar</b>	<b>75.000</b>	<b>80.000</b>	<b>85.000</b>	<b>95.000</b>	<b>100.000</b>
<b>Totaal aantal kinderen per jaar bij Staatsbosbeheer</b>	<b>209.210</b>	<b>294.100</b>	<b>513.710</b>	<b>844.450</b>	<b>1.166.790</b>

\* De aantallen voor 2012 zijn schattingen: de voortgang van projecten hangt van go/no go-besluiten.

\* Deelnemers aan activiteiten van derden in onze gebieden blijven in deze getallen buiten beschouwing; wij hebben daar geen gegevens over.

### 3.3 Afwegingskader jeugdactiviteiten

De keuze uit jeugdactiviteiten is groot. Staatsbosbeheer krijgt daarnaast ook veel verzoeken van andere organisaties om bij te dragen aan jeugdactiviteiten. Waar doen we aan mee en wanneer zeggen we 'nee'? In bijlage 4 staat een afwegingskader, waarmee medewerkers in de uitvoering tot een goede afweging kunnen komen. Door middel van vragen kunnen zij nagaan of een activiteit past bij de missie en de visie van Staatsbosbeheer, of de activiteit aansluit bij de ambitie die hierboven is omschreven en of de activiteit praktisch haalbaar is.







# 4. Realiseren van de ambitie Jeugd

## Financiering, organisatie en proces

Staatsbosbeheer moet meer geld en meer mensen inzetten om de ambitie voor jeugd en natuur haalbaar te maken. De ambitieuze aanpak vraagt ook om goede monitoring van het proces, zodat we snel kunnen bijsturen als resultaten anders verlopen dan gewenst. Dat vraagt om een nieuw registratiesysteem en evaluatie van de jeugdactiviteiten.

### 4.1 Financiering

Aan de ambitie zijn kosten verbonden. Hieronder geven we een overzicht van deze kosten, de beschikbare financiële middelen en het resterende tekort.

#### Kosten

Het realiseren van de ambitie voor jeugd en natuur kost circa tien miljoen euro in de periode 2008 - 2012 (tabel 2). Dit is ruim anderhalf miljoen euro meer dan de te verwachte inkomsten (tabel 3). Een gedetailleerd overzicht van de kosten is te vinden in bijlage 5. De kosten komen voort uit vijf posten:

#### **A. Opstartkosten nieuwe locaties voor landelijke projecten**

De projecten Natuur-Wijs, Woordvoerders van de Natuur, Natuursprong en de groene maatschappelijke stages worden uitgebreid naar een groter aantal locaties. Dat vereist de volgende activiteiten:

- vertaling van het concept naar de locatie;
- training van boswachters VPR en veldmedewerkers VR;
- begeleiden van pilotgroepen.

De opstartkosten per locatie zijn eenmalig.

#### **B. Kosten inrichting speelzones en onderhoud speelbossen**

De kosten voor het aanleggen en onderhouden van 135 nieuwe speelzones (ambitie voor 2012) en het onderhoud van de vijftien bestaande speelbossen bedragen volgens de raming € 2.200.000.

#### **C. Kosten voor uitvoering en materialen**

Voor de uitvoering zijn extra uren nodig van de boswachter VPR en veldmedewerker VR voor:

- het organiseren en voorbereiden van de ontvangst van kinderen;
- het begeleiden van groepen kinderen in het gebied;
- het aansturen van vrijwilligers die de groepen kinderen ontvangen;

Voor de uitvoering is het van belang dat er meer ondersteuning en beter coördinatie komen van jeugdactiviteiten vanuit de bezoekerscentra, infocentra en beheerseenheden. Deze taken worden belegd bij een educatief medewerker in ieder bezoekerscentrum en een regionale jeugdcoördinator in alle vier regio's.

Medewerkers die jeugdactiviteiten begeleiden (boswachters, veldmedewerkers, educatieve medewerkers en vrijwilligers) hebben materialen nodig zoals loeppotjes, spiegeltjes en blinddoeken. In de raming zijn we ervan uitgegaan dat de ambitie 220 extra standaarduitrustingen vereist van honderd euro per stuk.

De kosten voor uitvoering zijn jaarlijks terugkerende, structurele kosten.

#### D. Boomfeestdag

De kosten zijn gebaseerd op de realisatiecijfers van 2007. De eventuele extra kosten zijn structureel.

#### E. Beheer

De kosten die gemoeid zijn met het beheer van jeugdactiviteiten zijn structureel.

Tabel 2. Kosten voor het uitbreiden van jeugdactiviteiten volgens de ambitie Jeugd en natuur. Zie bijlage 5 voor een gedetailleerd overzicht.

Kosten 2008 t/m 2012 (euro's)	Uitbreiding landelijke projecten en speelzones	Uitbreiding reguliere jeugdactiviteiten
A Opstarten nieuwe locaties	463.705	
B Inrichten & onderhouden speelzones		
Onderhouden 15 speelbossen	2.200.000	
C Uitvoering en materialen	828.380	2.812.018
Uren 4 regionale jeugdcoördinatoren		799.000
Uren 10 educatieve medewerkers bezoekerscentra		1.645.000
D Boomfeestdag	nvt	865.225
E Beheer		
Inzet staf: beleid, ondersteuning, advisering, coördinatie		621.795
Inzet uitvoerders: ondersteuning, training	kosten zijn verwerkt in A en C	
Subtotaal kosten	3.502.085	6.743.038
<b>Totaal kosten</b>		<b>10.235.123</b>

## Financiering

Staatsbosbeheer kan de kosten die aan de ambitie verbonden zijn deels financieren door een andere inzet van personeel en geld. Om helder te krijgen welke deel van de kosten op deze manier gefinancierd kan worden, moet eerst in beeld komen hoeveel uren medewerkers aan jeugd besteden en hoeveel geld we uitgeven aan jeugd (voor uren medewerkers, training en productontwikkeling). Daarom starten we in 2009 met een nauwkeurige registratie in Time-tell. In de GIS-laag jeugd registreren we hoeveel jeugdigen we bereiken met de verschillende activiteiten.



Naast deze andere inzet van bestaande mensen en middelen van Staatsbosbeheer, is aanvullende financiering nodig. Mogelijke bronnen daarvoor zijn de jaarlijkse bijdrage van LNV, subsidies, bijdragen van derden en inkomsten.

## LNV

De ambitie voor de jeugd wordt deels gefinancierd uit de bijdrage van LNV voor educatie, Boomfeestdag en speelbos. Staatsbosbeheer neemt de speelzones in de offerte voor 2009 en 2010 als meerwerk op. Voor 2009 bedraagt dit meerwerk € 285.000,- voor de realisatie van dertig nieuwe speelzones. Tegelijkertijd zet Staatsbosbeheer zich ervoor in om speelzones als basisvoorziening aan te merken. Uit onderzoek zal blijken of de inrichting en het beheer van speelzones in deze periode gedeeltelijk uit de derdegeldstroom te financieren is. De centrale organisatie en de regio's zullen dit gezamenlijk onderzoeken.

## Financiering door derden

Voor het product speelzone biedt goede mogelijkheden voor externe financiering. In de afgelopen tien jaar is gebleken dat derden hiertoe bereid zijn en dat gedeelde financiering goed realiseerbaar is.

Een aantal projecten (Natuur-Wijs en Natuursprong) is deels gefinancierd door subsidies van onder meer het VSB-fonds.

Tabel 3. Beschikbare geld ambitie Jeugd en natuur

Bron	Inkomsten 2008 t/m 2012
<b>Zekere opbrengsten</b>	
LNV opdracht: educatie, Boomfeestdag, 4 speelbossen	7.077.785
Opbrengsten educatie	103.010
<b>Totaal zekere opbrengsten</b>	<b>7.180.795</b>
<b>Te realiseren opbrengsten</b>	
Extra financiering speelzones	1.100.000
LNV Meerwerk speelzones	285.000
<b>Totaal te realiseren opbrengsten</b>	<b>1.385.000</b>
<b>Totaal opbrengsten</b>	<b>8.565.795</b>

## Tekort

Uit tabel 3 blijkt dat Staatsbosbeheer zeker kan zijn van ruim € 7 miljoen euro. Een bedrag van nog eens circa € 1,3 miljoen euro is mogelijk te realiseren. Ervan uitgaande dat deze laatste middelen inderdaad gerealiseerd worden, blijft voor de totale ambitie een tekort over van € 1.669.328,-. Er wordt onderzocht of dit tekort gefinancierd kan worden binnen de contractbijdrage van LNV.

## 4.2 Organisatie

De extra inzet voor de jeugd kost niet alleen geld, maar ook menskracht. De kosten hiervan zijn opgenomen in bijlage 5, onder de post 'kosten reguliere jeugdactiviteiten'.

### Boswachters en veldmedewerkers VR

De ambitie vereist dat iedere boswachter VPR en (senior) veldmedewerker VR jaarlijks minimaal 100 uur inzet voor jeugdactiviteiten. In het jaarplan komt precies te staan hoe de medewerkers deze uren besteden. Het voorstel is om de uren in te zetten voor de volgende activiteiten:

- Ieder district organiseert jaarlijks minimaal één viering van de Boomfeestdag.
- Iedere regio voert ten minste één landelijke activiteit (Natuur-Wijs; Natuursprong; de groene maatschappelijke stages; Woordvoerders van de Natuur) in op een nieuwe locatie.
- Ieder district zorgt dat er minimaal één jeugdactiviteit kant-en-klaar op de plank ligt om snel in te spelen op verzoeken.

Bijlage 6 geeft een overzicht van de tijdsinzet van boswachters voor verschillende activiteiten.

### Educatief medewerker in alle bezoekerscentra

Ieder bezoekerscentrum krijgt een educatieve medewerker, die zorg draagt voor educatieve jeugdactiviteiten, natuurgerichte recreatieve jeugdactiviteiten en andere op jeugd gerichte activiteiten. Deze medewerkers hebben minimaal een relevante HBO-studie afgerond en krijgen een aanstelling voor 0,5 fte.

### Jeugdcoördinator in alle regio's

Iedere regio krijgt een jeugdcoördinator (0,5 fte). Deze ondersteunt het opstarten van de landelijke projecten in de regio en ondersteunt boswachters en andere medewerkers in de uitvoering bij het opzetten van een evenwichtig en efficiënt jeugdprogramma. De jeugdcoördinator helpt ook bijvoorbeeld met het afsluiten van convenanten met regionale aanbieders van jeugdactiviteiten.

### Vrijwilligers

Van de 3.000 vrijwilligers die actief bezig zijn voor Staatsbosbeheer houden circa 10% zich specifiek bezig met het begeleiden van natuureducatieve en recreatieve activiteiten voor jeugd. Het gaat om vrijwilligers die exclusief voor Staatsbosbeheer werken of lid zijn van een natuurbeschermingsorganisatie zoals het IVN. Staatsbosbeheer streeft ernaar dat het aantal vrijwilligers in de komende jaren toeneemt tot 4.500 (Ondernemingsplan 2008-2011). Een deel van deze vrijwilligers wordt ook ingezet voor het begeleiden van jeugdactiviteiten.



## 4.3 Samenwerking met andere organisaties

Waar mogelijk werkt Staatsbosbeheer samen met andere organisaties, zoals het IVN en Veldwerk Nederland. Op die manier kunnen we meer kinderen bereiken.

Een aantal organisaties beschikt over een goed jeugdprogramma en eigen begeleiders, maar heeft geen eigen gebieden. Zij kloppen regelmatig aan bij Staatsbosbeheer met de vraag of zij hun activiteiten in onze gebieden kunnen uitvoeren. Voorbeelden zijn Ark natuurontwikkeling met activiteiten in Gelderland, Stichting Natuurbeleving (programma Het Bewaarde Land) en de Natuurschool met goed lopende activiteiten in regio Noord en regio West.

Staatsbosbeheer stelt haar gebieden graag beschikbaar voor deze jeugdactiviteiten van andere organisaties. Daarbij gelden de volgende voorwaarden:

- De activiteit voldoet aan de kwaliteitseisen van Staatsbosbeheer voor (educatieve) activiteiten (te vinden op Digitalis).
- Het gebied lijdt geen schade door de activiteiten.
- De boswachter is op de hoogte van de aard van de activiteiten, het aantal kinderen, de datum en de duur, enzovoort.
- Er is helderheid over aansprakelijkheid.
- De gebruikers laten het gebied opgeruimd achter.
- De programma's en activiteiten passen binnen het afwegingskader van Staatsbosbeheer voor jeugd (bijlage 4).

Staatsbosbeheer sluit intentieovereenkomsten af met organisaties die onze gebieden gebruiken. Een goed voorbeeld is het convenant dat regio Noord heeft afgesloten met het IVN. Dit heeft een goed werkbaar situatie opgeleverd. Staatsbosbeheer registreert welke organisaties gebruik maken van onze gebieden en hoeveel kinderen deelnemen aan hun activiteiten.

## 4.4 Registreren en evalueren

Staatsbosbeheer wil beter inzicht krijgen in het totaal aantal jeugdactiviteiten die we uitvoeren en op welke locaties. Vanaf 2009 ontvangen alle boswachters VPR, veldmedewerkers VR en beheerders bezoekerscentra eind januari een mail met het verzoek om de jeugdactiviteiten van het voorgaande jaar in te vullen in een Excel-bestand. Na controle worden alle tabellen samengevoegd tot een landelijke database die als basis dient voor de presentatie in OGIS. Alle medewerkers van Staatsbosbeheer kunnen van de gegevens gebruik maken. Wanneer de nieuwe formatieplaatsen voor educatief medewerkers en jeugdcoördinatoren in de regio's worden gehonoreerd, worden die medewerkers verantwoordelijk voor het registratieproces.

De vier landelijke jeugdprojecten worden gedurende het verloop van het project en na afronding geëvalueerd. De evaluaties hebben twee doelen:

- de jeugdactiviteiten optimaliseren;
- het effect van de activiteiten op de deelnemers nagaan.

De reguliere jeugdactiviteiten worden tweejaarlijks geëvalueerd. Deze evaluaties hebben vooral tot doel om na te gaan of de activiteiten nog aanslaan bij de behoeften van de doelgroep.

# Bijlagen



## Bijlage 1. Kaders voor de ambitie Jeugd en natuur

### Missie, visie en ondernemingsplan

Sinds de verzelfstandiging van Staatsbosbeheer in 1998 luidt de missie van de organisatie: “het waarborgen van de kwaliteit van de groene leefomgeving voor mens, plant en dier”. Deze missie onderstreept de verantwoordelijkheid die Staatsbosbeheer voelt voor het welvaren en welzijn van zowel mens als natuur in Nederland.

In de Meerjarenvisie 2020 heeft Staatsbosbeheer haar koers voor de komende vijftien jaar uitgezet in aansluiting op de verwachte maatschappelijke ontwikkelingen. Staatsbosbeheer voorziet dat de kwaliteit van de groene leefomgeving steeds belangrijker wordt. Er zal vaker en op meer plekken vraag zijn naar meer kwaliteit, terwijl deze op een aantal plaatsen juist onder druk staat. Tegelijkertijd bestaat het risico dat het draagvlak om de kwaliteit van de groene leefomgeving te behouden afneemt: natuurbeleving onder kinderen en jongeren is steeds minder vanzelfsprekend. Om deze redenen geeft Staatsbosbeheer een impuls aan de doelgroep jeugd (Beter Zichtbaar, zichtbaar beter, Ondernemingsplan, 2008 - 2011).

### Recreatievisie ‘Thuis bij Staatsbosbeheer; natuurlijk!’

Deze visie geeft een impuls aan product-marktcombinaties voor kinderen tot twaalf jaar. Deze impuls draagt bij aan de waardering voor natuur nu en in de toekomst en de maatschappelijke betekenis van onze gebieden: de kinderen van nu zijn de beslissers van de toekomst. Persoonlijke ervaringen in de natuur zijn voor kinderen van vier tot twaalf jaar bepalend voor de manier waarop zij later omgaan met natuur.

### Educatievisie ‘Natuur, een spannende beleving buiten’

Staatsbosbeheer is de grootste natuurbeheerder in Nederland en voelt zich daarom verantwoordelijk om kennis van en liefde en respect voor de natuur bij te brengen aan de jeugd. Dit wil Staatsbosbeheer bereiken door avontuurlijke educatieve activiteiten te organiseren in de natuurgebieden. Staatsbosbeheer kiest hiervoor als doelgroep kinderen van vier tot twaalf jaar (Educatievisie, 2005).

### Communicatiestrategie Staatsbosbeheer 2007 - 2010

Kinderen van vier tot twaalf jaar zijn de toekomstige natuurbeheerders en ook daarom ook een belangrijke doelgroep. De communicatie is er vooral op gericht dat kinderen bewust en enthousiast worden voor natuur. Natuur is leuk om te beleven. Door nieuwsgierigheid te wekken worden kinderen geprikkeld naar buiten te gaan en kennis te maken met natuur en landschap (Communicatiestrategie, 2007).

## Bijlage 2. Meervoudige intelligenties

- Verbaal-linguïstische intelligentie: Taal: poëzie, spelling, lezen, verhalen
- Logisch-mathematische intelligentie: logisch denken, cijfers, experimenteren
- Visueel-ruimtelijke intelligentie: tekenen, schilderen, architectuur, vormgeven
- Muzikaal-ritmische intelligentie: muziek luisteren, maken, componeren, herkennen
- Lichamelijk-kinesthetische intelligentie: lichamelijke inspanning, knutselen, toneel, dans
- Naturalistische intelligentie: dieren, planten, verzamelen, ordenen, natuurverschijnselen
- Interpersoonlijke intelligentie: zorgen voor mensen, vrienden, leiding geven
- Intrapersoonlijke intelligentie: eigen gevoelens, dromen, alleen zijn, fantasieën

Ref:

Howard Gardner (1993); Frames of Mind. The Theory of Multiple Intelligences. Fontana Press, London. ISBN 000686290X

## Bijlage 3. Bestaande jeugdactiviteiten

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de jeugdactiviteiten die Staatsbosbeheer nu al buiten organiseert. Bij iedere activiteit staat de doelgroep (leeftijd), de organisaties waar we mee samenwerken en het aantal kinderen dat naar schatting gebruik maakt van deze activiteiten. In aanvulling op deze buitenactiviteiten biedt Staatsbosbeheer een aantal andere producten voor jeugd. Begin 2009 is een kinderwebsite gelanceerd, waar onder meer speurtochten voor buiten op staan die ouders en kinderen thuis kunnen downloaden.

Overzicht bestaande activiteiten van Staatsbosbeheer voor jeugd

Leeftijd in jaren	Activiteiten	Binnenschool = 1 Buitenschool = 2 Beide = 3	Schatting aantallen kinderen in 2008	Staatsbosbeheer alleen	Samen
4 - 6	Speelbossen	2	133.000 #	+	
	Natuursprong	2	#		Jantje Beton, NISB
	Jeugdactiviteiten bezoekerscentra, infocentra, BE's	3	75.000*		Verschillende partners
7 - 9	Speelbossen	2	# #	+	
	Natuursprong	2	*		Jantje Beton, NISB
	Jeugdactiviteiten bezoekerscentra, infocentra, BE's	3			Verschillende partners
10 - 12	Natuur-Wijs; pilot met 12 scholen	1	350/150		Universiteit Utrecht NatuurCollege
	Woordvoerders van de Natuur; pilot	1	550		IVN
	Natuursprong	2	180		Jantje Beton, NISB
	Boomfeestdag	1	110.000/110.000		Stichting Boomfeestdag
	Speelbossen	2	#	+	
	Jeugdactiviteiten bezoekerscentra, infocentra, BE's	3	*		Verschillende partners
13 - 18	Groene maatschappelijke stages	1	60		Natuurmonumenten, Geldersch Landschap, IVN, LBN

# = voor alle leeftijdsgroepen samen (geen registratie leeftijdsklassen)

\* = voor leeftijdsgroep 4 - 12 jaar.



## Bijlage 4. Afwegingskader jeugdactiviteiten

De laatste jaren is het onderwerp jeugd en natuur volop in de belangstelling. Staatsbosbeheer wordt regelmatig gevraagd mee te doen aan projecten rond deze thematiek. Staatsbosbeheer heeft echter beperkte menskracht en kan niet overal ja tegen zeggen. Daarbij komt dat niet alle jeugdactiviteiten passen bij het beleid van Staatsbosbeheer. Daarom is hieronder een afwegingskader opgenomen dat medewerkers in de uitvoering helpt bij het maken van keuzes: doen we wel of niet mee aan een verzoek van derden, organiseren we een jeugdactiviteit wel of niet in het eigen gebied? Het afwegingskader is nadrukkelijk bedoeld als hulpmiddel en mag bijzondere initiatieven niet afremmen.

### Afwegingskader:

#### Passend bij de missie en visies van Staatsbosbeheer:

1. De beoogde activiteiten passen bij de doelstellingen voor natuur, recreatie, cultuur of landschap in het betreffende gebied.  
JA: Hier kunnen we aan meedoen. Ga door naar vraag 2.  
NEE: Hier werken we niet aan mee.
2. Het project/de activiteit is bestemd voor de doelgroep 4 - 18 jaar.  
JA: Ga door naar vraag 3.  
NEE: Hier werken we niet aan mee (zie paragraaf 3.1).
3. Het project/de activiteit stelt het beleven van de natuur met hoofd, hart en handen centraal.  
JA: Ga door naar vraag 4.  
NEE: Hier werken we niet aan mee.

#### Als het gaat om een project of activiteit in samenwerking met derden:

4. De rol van Staatsbosbeheer in het project is duidelijk.  
JA: Ga door naar vraag 5.  
NEE: Zorg dat de rol van Staatsbosbeheer duidelijk is voordat je verder gaat.
5. Staatsbosbeheer is zichtbaar als samenwerkende partij  
JA: Ga door naar vraag 6.  
NEE: Zorg dat Staatsbosbeheer zichtbaar is als medeorganisator van het project of activiteit.

#### Praktische haalbaarheid:

6. Blijkt uit overleg met je districtshoofd dat het project past in de districtsvisie en in de planning?  
JA: Ga door naar vraag 7.  
NEE: Het project/de activiteit valt af.
7. Heb je, in overleg met je leidinggevende, voldoende tijd (gereserveerd) om aan het project mee te doen?  
JA: Ga door naar vraag 8.  
NEE: Overleg met je leidinggevende of het in te passen is in je takenpakket. Zo niet, dan valt het project/de activiteit voor jou af. Bespreek in het district of een andere collega er belangstelling voor heeft.

8. Spreekt het project of de activiteit je aan? Heb je affiniteit met de doelgroep en het type activiteit, denk je goed te kunnen samenwerken met de andere partijen?

JA: Ga door naar vraag 9.

NEE: Zelf niet doen! De ervaring leert dat je beter niet kunt deelnemen aan een project als het je niet aanspreekt. Bespreek in het district of een andere collega er belangstelling voor heeft.

9. Is jouw rol in het project of activiteit duidelijk? Er zijn verschillende rollen denkbaar:

- projectleider; schrijven van projectplan, zorgen voor voldoende budget, trekken van ontwikkelen nieuwe activiteit, benaderen van scholen enz.
- begeleider van een groep in het veld
- toezichthouder op de activiteiten
- adviseur bij het tot stand komen van een activiteit
- begeleider van vrijwilligers betrokken bij een activiteit

JA: Als jouw rol en de tijd die daarvoor nodig is\* duidelijk is ga door naar vraag 10.

NEE: Zorg voor duidelijkheid over je eigen rol.

10. Wat heb je verder nodig (naast enthousiasme) om aan het project of activiteit mee te doen?

a) Niets: Dan staat er niets meer in de weg om aan het project deel te nemen of met een bestaande activiteit aan de slag te gaan!

b) Ondersteuning: heb je bijvoorbeeld secretariële ondersteuning nodig of ondersteuning nodig bij het uitvoeren van de activiteiten, overleg met je leidinggevende of hier een oplossing voor is.

c) Training: Overleg met je leidinggevende of je aan een training mag meedoen, bijvoorbeeld:

- specifieke training (bijvoorbeeld voor Natuur-Wijs);
- training in excursietechnieken met kinderen/jongeren (IVN);
- training in veldwerktechnieken en - opdrachten (IVN, Veldwerk Nederland).

d) Materialen: Zet op een rijtje zetten welke materialen je nodig hebt. De meeste veldwerkmaterialen zijn niet kostbaar. De kosten kunnen opgenomen worden in de jaarplanning van de beheers-eenheid.

\* Zie bijlage 6; tijdsinzet voor boswachters voor de landelijke jeugdactiviteiten.

## Bijlage 5. Kostenoverzicht ambitie jeugd en natuur 2008 - 2012

### Overzicht kosten ambitie jeugd 2008 t/m 2012

Uitrol activiteiten	Aantal locaties per jaar in 2012: ambitie bouwt op tot die tijd	Kosten opstarten per locatie (uren en inrichting/materialen)	Subtotaal opstartkosten nieuwe locaties periode 2008 t/m 2012	Kosten uitvoering per locatie (uren en inrichting/materialen)	Subtotaal uitvoeringskosten al opgestarte locaties t/m 2012 (bouwt op)	Totaal kosten opstarten en uitvoering 2008 t/m 2012	Kosten ambitie
Natuur-Wijs	55	€ 2.275	€ 125.125	€ 3.150	€ 409.500	€ 534.625	
Natuursprong	22	€ 13.540	€ 244.180	€ 7.760	€ 294.880	€ 539.060	
Woordvoerders van de Natuur	20	€ 2.400	€ 28.000	€ 700	€ 43.400	€ 71.400	
Speelzones						€ 2.200.000	
Groene maatschappelijke stages	16	€ 4.150	€ 66.400	€ 3.100	€ 80.600	€ 147.000	
Reguliere jeugdactiviteiten inclusief Boomfeestdag. Zie tabel 2 hoofdstuk 4						€ 2.812.018 € 799.000 € 1.645.000 € 865.225 € 621.795	
<b>Totale kosten</b>			€ 463.705		€ 828.380	€ 8.943.038	
<b>Totale kosten ambitie</b>							€ 10.235.123

Coördinatie en ondersteuning van de activiteiten landelijk en op locatie is niet in het overzicht meegenomen. Inzet is afhankelijk van het vervolg van de pilots. Als invulling wordt gegeven aan de gestelde ambitie dan is voor de uitvoeringsorganisatie minimaal 2 fte nodig, naast de inzet van de regionale coördinatoren.

Landelijke ontwikkelkosten voor de activiteiten zijn niet meegerekend en komen voor rekening van de landelijke organisatie of worden gedekt uit subsidie.

Kosten uitvoering landelijke projecten per jaar na 2012: Natuur-Wijs (€ 173.250), Natuursprong (€ 170.720), Woordvoerders van de Natuur (€ 14.000) en de groene maatschappelijke stages (€ 49.600).

### Overzicht inzet per locatie: uurbesteding boswachter\* + inrichting/materialen

Activiteit	Uren opstarten: eenmalig	Uren uitvoering: jaarlijks	Inrichting/materialen: eenmalig	Inrichting/materialen: jaarlijks
Natuur-Wijs	64	90	€ -	€ -
Natuursprong	44	36	€ 12.000	€ 6.500
Woordvoerders van de Natuur	40	20	€ 1.000	€ -
Speelbossen nieuwe stijl				
Groene maatschappelijke stages	60	80	€ 300	€ 300
Alle andere jeugdactiviteiten				

\* gerekend met uurtarief boswachter van: €35,00



## Bijlage 6. Tijdsinzet van boswachters voor jeugdactiviteiten

Programma	Leeftijd	Kenmerken programma	Uren boswachter voor training	Uren boswachter voor 1 schoolklas	Benodigde materialen
Natuur-Wijs	6 - 12 jaar	(eigen) Verhalen vertellen  Schoolklas doet 3 keer per schooljaar mee  Vrijheid om zelf dag in te vullen  Rode draad: werk van boswachter  Beleving en verinnerlijking	52 uren eerste jaar  Jaarlijkse terugkomdag en ondersteuning: 12 uren	30 uren: 3 keer een dag met school naar buiten + voorbereiding	30 blinddoeken 10 loeppotjes zakje gekleurde steentjes geurpotjes eigen spullen
Natuursprong	4 - 12 jaar	Beweging en spel	Geen training  De opstart kost 44 uur per locatie	1 uur	Geen
Woordvoerders van de natuur	10 - 12 jaar	Leerlingen vertellen een verhaal over een ervaring in een natuurgebied van Staatsbosbeheer	Geen training  De opstart kost 40 uur per locatie	1 - 2 uur	Afhankelijk van thema en locatie
Boomfeestdag	10 - 12 jaar	Boom planten Educatieve activiteiten	Geen	10 uren  Begeleiden + voorbereiden	Gereedschap voor bomen planten
Speelbossen en speelzones	4 - 12 jaar	Vrij spelen onder begeleiding van ouders, leerkrachten	Geen	Uren voor onderhoud	Geen
Groene maatschappelijke stages	12 - 18 jaar	Vijfdaagse stage waarbij de leerling zich verdiept in het dragen van de verantwoordelijkheden behorend bij gemeenschapsbelangen	8 uren	60 uren bij opstart locatie 40 uren bij bestaande locatie	Per stage verschillend Handleiding beschikbaar voor locatie, medewerkers en scholen



Staatsbosbeheer  
Princenhof Park 1  
3972 NG Driebergen  
[www.staatsbosbeheer.nl](http://www.staatsbosbeheer.nl)

Staatsbosbeheer kiest nadrukkelijk voor de doelgroep jeugd. Uitgaande van het gegeven dat de jeugd niet homogeen is maar een groep met verschillende behoeftes en leerstijlen, zijn er vier verschillende jeugdprogramma's in ontwikkeling die beantwoorden aan de vraag van de jeugd: Natuur-Wijs, Natuursprong, Woordvoerders van de Natuur en de groene maatschappelijke stages. Daarnaast is er de ambitie om de speelzones fors uit te breiden. Naast het realiseren van deze nieuwe jeugdprogramma's komt er coördinatie op en meer ondersteuning voor de reguliere jeugdactiviteiten. Met de nieuwe en bestaande activiteiten is de ambitie dat Staatsbosbeheer in 2012 jaarlijks 30% van het totaal aantal jongeren tussen de vier en achttien jaar bereikt: circa 1.200.000 jonge bezoekers.